№ 41 მთავრობის ორგანო. ყოველდღიური გაზეთი. წელიწადი მეორე

საქართველოს რესპუბლიკა

ფასი 2 მან. შაბათი, 21 თებერვალი 1920 წ.

მთავრობის ორგანო, ყოველდღიური გაზეთი
(ოფიციალური და არა ოფიციალური განყოფილებით)
საქართველოს რესპუბლიკა
მიიღება ხელის მოწერა გაზ. „საქ. რესპ." 1920 წლისათვის. გაზეთის ფასი 1 თვით 40 მანეთი, ცალკე ნომერი ყველგან 2 მანეთი. განცხადების ფასი პირველ გვერდზე პეტიტის სტრიქონი 3 მ. 50 კ. მე 4 გვერდზე 3 მ. სამგლოვიარო განცხადება ჩვეულებრ. ზომისა 80 მ. 1 იანვრ. გაზ. ნისიად არავის ეგზავნება. რედაქციის კანტორის მისამართი: ტფილისი, ბარონის ქუჩა № 6. ტელეფონის 1—82.

საქართველოს კონსტიტუციისთვის.

8.

დედაქალაქის საკითხი.

დედაქალაქის საკითხს ყველგან დიდი სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობა აქვს. განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა აქვს მას ჩვენთვის. ტფილისი ყოველთვის დედაქალაქი ყოფილა საქართველოსი, მაშინაც კი, როცა უკანასკნელი ბაბილონის საშინელ ტყვეობას განიცდიდა ხალხი, და ამ დროიდან დღევანდლამდე საქართველოს რესპუბლიკის დედაქალაქადვე დარჩება იგი.

იტალიის ცნობილი პატრიოტი კავური ჯერ კიდევ გაუერთიანებელ იტალიაში ამბობდა: რომი უნდა იყოს იტალიის დედა ქალაქი, ურომოდ იტალია სამოლოდ ვერ გაერთიანდებაო. ჩვენს საქართველოში შეიძლება ითქვას: ტფილისი საქართველოს დედაქალაქია, უტფილისოდ არ არის საქართველო. მაშასადამე უამისოდ საქართველო ვერ გაერთიანდებოდა, გაერთიანებული ვერ განვითარდებოდა. ხოლო განვითარებულიც იგი ვერასოდეს ვერ გაძლიერდებოდა და ამ ძლიერებით კულტურულად, პოლიტიკურად და სოციალურად.

ტფილისი ჩვენი სამშობლოს თავი და გულია ერისა და იმავე დროს, საქართველოს თვალი და გულია. ეს უნდა იცოდეს ყოველმა ქართველმა, უნდა შეიგნოს საქართველოს ყოველმა მოქალაქემ.

„აშკარაა ტფილისის ვითარება—ეს მთელი ჩვენი ქვეყნის ვითარებაა. ტფილისის განვითარება—ეს საქართველოს განვითარებაა, ტფილისის ისტორია—ეს საქართველოს ისტორიაა, და მათი ბედიც მჭიდროდ შეკავშირებულია ერთმანეთთან". ამას სწერდა ამ ოცი წლის წინეთ ნ. ჟორდანია და იგივე შეგნებულია მუდამ ემორჩილება ტფილისისა და საქართველოს ურთიერთულ დამოკიდებულების შესახებ.

საკონსტიტუციო კანონმა უნდა აღიაროს ერთხელ და სამუდამოთ, რომ ტფილისი საქართველოს დედაქალაქია, ჩვენი რესპუბლიკის სატახტო ქალაქია. ეს იმას ნიშნავს, რომ არავის—არც შინაურს, არც გარეულს, აზრადაც არ უნდა მოუვიდეს ტფილისის უსაქართველოდ და საქართველოს უტფილისოდ წარმოდგენა, ტფილისის საქართველოდან გამოყოფა, ტფილისის სხვების ხელში გადაცემა ან მისი ინტერნაციონალურ ქალაქად გადაქცევა, როგორც ამაზე ტკბილად ოცნებობდენ ჩვენი დაუძინებელი მტრები. წინათ ზოგიერთებს ჩვენშიაც ეტყობოდა მერყეობა და ყოყმანი ტფილისის საკითხში. მაგრამ მათ ეს მოსდიოდათ გადაჭარბებული ტაქტიკური სიფრთხილით თუ გაუგებრობით, სამშობლოს და დემოკრატიზმის თავი ერთად გაგებული სიყვარულით.

შეიძლება სრულებით არ აღინიშნოს კონსტიტუციაში ტფილისის დედაქალაქობა. და ამით ხას საქართველოს ვერავინ ჩამოართმევს, ისე როგორც ქართველ ენას ვერავინ წაართმევს ჩვენს ხალხს, კიდევაც რომ არ მოიხსენიოთ იგი არც ერთ კანონში და კონსტიტუციაში. მაგრამ ამის დაჯ ნიშნება კონსტიტუციით არის ქვეყნის და მთელი კაცობრიობის წინაშე აღნიშვნა და გამეორება ისტორიული, პოლიტიკური და იურიდიული მდგომარეობის, არის ხალხის ძალ-ღონეში გაჯდომა ტფილისის—როგორც დედაქალაქის—ერთიანობის და განუყოფლობის აზრისა ჩვენ სახელმწიფოებრივ არსებობის ისტორიაში. ამას გვიკარნახებს ჩვენ, როგორც საერთაშორისო პოლიტიკური სიტუაცია და საერთაშორისო უფლებრივობა ისე შინაური სახელმწიფოებრივი ცხოვრების ვითარება.

არიან სახელმწიფონი, რომელთათვის განსაკუთრებული აზრი და მნიშვნელობა აქვს დედა ქალაქის აღნიშვნას საკონსტიტუციო კანონებში. და სწორედ ასეთ სახელმწიფოთა რიცხვს ეკუთვნით ჩვენც. სხვა არა იყოს რა ჩვენი სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებელი ცხოვრება ერთ საუკუნეზე მეტი შეჩერებული იყო და ახლა, პოლიტიკურად შეკრულით აღდგომისას, როცა ხალხი ორნაირათ (დემოკრატიულათ და ნაციონალურათ) დღესასწაულობს თავის განთავისუფლებას მტარვალობისაგან, როცა მის დედაქალაქს საუკუნეებით დასჩხაოდენ თვალბედითი შავი ყორნები, ტფილისის მთავარ სახელმწიფოებრივ ქალაქად აღიარება, მისი კონსტიტუციურ დედაქალაქად გამოცხადება უცილებლად მიზანშეწონილი და კანონიერია.

კონსტიტუციის პროექტის სათანადო მუხლი ასე გამოითქმება:

„საქართველოს დედა ქალაქი არის ტფილისი, სადაც მუდმივად იკრიბება საქართველოს პარლამენტი და მთავრობა".

ჩვენთვის განსაკუთრებით სასიამოვნოდ აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ ჩვენი სახელმწიფოებრივი ცენტრი, ჩვენი დედა-ქალაქი ტფილისი არის ამავე დროს დედა-ქალაქი კულტურის, დემოკრატიის და რევოლუციის. ეს არის ავკანი ჩვენი რესპუბლიკის მომავალი დიდების.

დიდი რესპუბლიკანელი მაძინი სწერდა ამავე რომზე: კეისართა რომის შემდეგ პაპების რომი, ხოლო პაპების რომის შემდეგ ხალხის რომიო. ეს იყო მთელი პოლიტიკური პროგრამა იტალიის რესპუბლიკანური გაერთიანების, რომელიც მაძინის იდეალების თანახმად, რესპუბლიკანურათ არ განხორციელდა. იტალია დღევანდლამდე გაერთიანებული კონსტიტუციონურ-მონარქიული სახელმწიფოა. ჩვენ ვიტყვით ცოტა გადასხვაფერებულათ: მეფე-ფეოდალთა ტფილისის შემდეგ ნამესტნიკების ტფილისი; ნამესტნიკების ტფილისის შემდეგ ხალხის, დემოკრატიის ტფილისი. ესეც პოლიტიკური პროგრამაა განვლილი საქართველოს რესპუბლიკანურ-დემოკრატიული გაერთიანების, რომელიც უკვე განხორციელდა და თანდათან სისრულით ღრმავდება ჩვენი ხალხის კოლექტიურ არსებაში.

ცოტაა ქვეყანაზე ისეთი კონსტიტუცია, სადაც ამა თუ იმ სახით აღნიშნული არ იყოს სახელმწიფოს დედა ქალაქი, რომელშიაც მუდმივად ბინადრობს სახელმწიფოებრივი ხელისუფლებანი.

საფრანგეთში განსაკუთრებული საკონსტიტუციო კანონია მიღებული (1879 წ.) სახელმწიფოს დედა ქალაქს—პარიჟს, როგორც პარლამენტის მუდმივი რეზიდენციის შესახებ. კონსტიტუციის სათანადო ტექსტი ამბობს: „აღმასრულებელი ხელისუფლების და ორივე პალატის (ე. ი. პარლამენტის პ. ხ.) სამყოფი ადგილი პარიჟი უნდა იქნესო". კონსტიტუცია არა მარტო ამას აღნიშნავს, ის სასახლეებს და მათ დარბაზებსაც კი ანაწილებს პალატებს შორის: ლუქსემბურგის სასახლე ეძლევა სენატს, ბურბონის სასახლე დეპუტატთა პალატას. მაგრამ ისიც არის დამატებული, რომ პალატებს ნება აქვთ პარიჟში სადაც უნდათ იქ აირჩიონ თავისთვის სასახლე. ამ საკითხს, შედარებით უმნიშვნელოს, საინტერესო ფურცელი აქვს დათმობილი საფრანგეთის პოლიტიკურ ისტორიაში, რომლის გაყოლა ახლა შორს წაგვიყვანდა. ეს იმდენად არც საჭიროა ჩვენთვის ახლა.

შვეიცარიის კონსტიტუცია აღიარებს: „ყოველივე, რაც ეხება კონფედერაციის ხელისუფლებათა სამყოფს, ეკუთვნის ფედერალურ კანონმდებლობის უწყების საგანსო". და ჩვენ ვიცით, რომ ფედერალურ კანონმდებლობით შვეიცარიის ფედერალური პარლამენტის და მთავრობის სამყოფი ქალაქი ბერნია, ხოლო შვეიცარიის უმაღლესი სამსაჯულო იმყოფება ქ. ლოზანაში. ასეთი გაყრება არ აიხსნება კანტონალურ-ფედერალური წყობილების ისტორიით.

ბელგიის კონსტიტუციისთვის „ბრიუსელი ითვლება ბელგიის სატახტო ქალაქად და მთავრობის რეზიდენციად". რუმინიის კონსტიტუცია: „ქალაქი ბუხარესტი არის რუმინიის დედა ქალაქი და მთავრობის სამყოფი ადგილი". როგორც ხედავთ ამ კონსტიტუციებში აღნიშნულია სახელმწიფოს დედაქალაქი, მხოლოდ როგორც მთავრობის სამყოფელი ად-

ლი. პარლამენტი აქ ნახსენები არ არის. ასე იქცევა მრავალი კონსტიტუცია. მაგრამ ჩვენ ამ შემთხვევაში მათ არ წავბაძავთ და ვიხსენიებთ კონსტიტუციაში დედაქალაქს უმთავრესად როგორც პარლამენტის და მთავრობის რეზიდენციას.

დედაქალაქის საკითხი ერთობ საინტერესოდ სდგას საზოგადოთ ფედერატიულ სახელმწიფოებში, სადაც ყველა შემადგენელი სახელმწიფო, შტატი ანუ კანტონი ცდილობს თავის ტერიტორიაზე იყოს მთელი კავშირის დედაქალაქი, მათი საკუთარი დედაქალაქი გახდეს კონსტიტუციით მთელი ფედერალური მთელის ცენტრი, მთელი საკავშირო სახელმწიფოს პოლიტიკური და ადმინისტრატიული ცხოვრების სათავე. ზევით მოვიხსენიეთ შვეიცარიის კონფედერაცია. აგრეთვე შეგვიძლია მოვიხსენიოთ ჩრ. ამერიკის შეერთებული შტატები, რომელთა ფედერალური დედა ქალაქი ვაშინგტონია.

ავსტრალიის ფედერაციაში კონსტიტუციის ძალით პარლამენტს ენდობა მთავრობის სამყოფელი ადგილის განსაზღვრა. ის საკითხი თუ სად, რომელ შტატში უნდა ყოფილიყო ფედერალური ქალაქი, დიდს აურზაურს და სიმწვავეს ბადებდა ავსტრალიაში. ამ ბრძოლის და შემდეგ საკითხის კომპრომისული და ხელოვნური გადაჭრის შედეგები ნათლად გამოიჩანს თვით კონსტიტუციიდანაც, რომელიც ამის შესახებ ამბობს (მუხლი 125): მთავრობის სამყოფელ ადგილს განსაზღვრავს პარლამენტი. ეს ადგილი უნდა იქნეს იმ ტერიტორიაზე, რომელიც დაეთმობა ფედერაციას ან შეძენილ იქნება მისგან. ეს ადგილი უნდა იმყოფებოდეს ახალ სამხრეთის უელსის სახელმწიფოში სიდნეიდან არა ნაკლებ ასი მილის მანძილზე".

ასე ხელოვნურათ და ნაძალადევათ შექმნეს ავსტრალიის ფედერალისტებმა ავსტრალიის საკავშირო დედაქალაქი, სახელწოდებით დელგეთი, რომელიც არსებითად, მცხოვრებთა რაოდენობით და პოლიტიკურ-სოციალურათ სრულიად უმნიშვნელოა.

პ. საყვარელიძე.